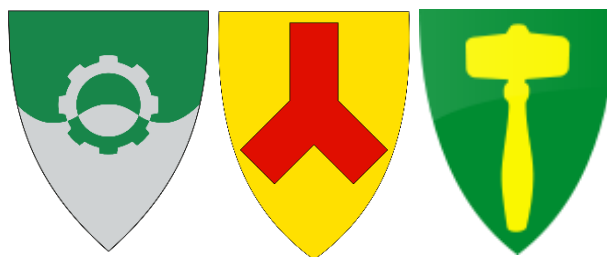

MÅL OG RETNINGSLINJER FOR FORVALTNING AV:

HJORTEVILT

Orkland, Rennebu, Rindal

2025-2030

FORORD

I Forskrift om forvaltning av hjortevilt skal kommunen vedta målsettinger for utviklingen av bestandene av elg, hjort, og rådyr der det er åpnet for jakt på artene. Målene skal blant annet ta hensyn til opplysninger om beitegrunnlag, bestandsutvikling, skader på jord- og skogbruk og omfanget av viltulykker på veg og bane. Det skal legges til rette for en lokal og bærekraftig forvaltning med sikte på nærings- og rekreasjonsmessig bruk av hjorteviltressursene. Formålet med denne forskriften er at forvaltningen av hjortevilt ivaretar bestandenes og leveområdenes produktivitet og mangfold. Videre skal forvaltningen sikre bestandsstørrelser som fører til at hjortevilt ikke forårsaker uakseptable skader og ulemper på andre samfunnsinteresser. Kommuner bør samarbeide om felles mål for hjorteviltbestandene når det er hensiktsmessig å samordne bestandsplanleggingen over kommunegrensene.

I hjorteviltforskriften er kommunens overordna ansvar videreutviklet og framhevet gjennom å tydeliggjøre at det må utarbeides kommunale mål for utviklingen av hjorteviltbestandene. Slike kommunale målsettinger skal være både målbare og etterprøvbare.

Kommunene skal stimulere til at jaktrettshaverne lager sine bestandsplaner og at tildeling av hjortevilt skjer etter godkjente planer. I forskriftens § 15 står bl.a.: *”Bestandsplanen skal inneholde mål for bestandsutviklingen, i samsvar med kommunens mål. Bestandsplanen skal også inneholde en plan for den årlige avskytingen i antall dyr, som et minimum fordelt på kategoriene kalv, voksne hunndyr og voksne hanndyr, samt spissbukk for hjort”*. Bestandsplanene til jaktrettshaverne skal altså ta hensyn til kommunens målsetting. Kommunens mål og retningslinjer for forvaltning av hjorteviltet er ment å være veiledende og i stor grad førende for rettighetshavernes arbeid med utarbeidelse av egne bestandsplaner. Rettighetshavernes virkemidler for å nå målene vil kunne være noe ulike ut i fra lokale forhold og vurderinger. Derfor vil det være rom for tilpasninger, forutsatt at de nedfelte målsettingene nås.

Merkeprosjekter som er gjennomført i regionen, og spesielt merkeprosjektet for hjort, påpeker at det er viktig å samarbeide om hjorteviltforvaltningen over større områder enn det er blitt gjort til nå.

Hjorteviltregion 3 – Sør-Trøndelag og Møre og Romsdal vedtok på årsmøtet 2012 å synkronisere samtlige bestandsplaner i regionen innen 2015 med felles mål og retningslinjer. Kommunene Orkdal, Meldal, Rindal og Rennebu startet i denne sammenhengen opp et samarbeid for å lage et felles strategidokument for mål og retningslinjer. Disse kommunene hadde store fellestrekk med organisering av rettighetshavere og geografisk nærhet til hverandre.

Foreliggende dokument er en revidering av dokumentet for perioden 2019-2024 og er utarbeidet av ei arbeidsgruppe bestående av representanter for de 3 kommunene. Arbeidsgruppen har valgt å revidere dokumentet for en ny femårsperiode. Flere av de som deltok i år har deltatt i tidligere arbeidsgrupper. Det ble avholdt 3 møter i arbeidsgruppen. Viltansvarlige i hver kommune har fungert som sekretær for gruppa.

Følgende har deltatt i arbeidsgruppen:

Orkdal: Bård Kalstad, Oddvar Størdal, Ole Johan Skjærli

Rennebu: John Arve Nybro, Ada Aas Skjerve

Rindal: Ola Syrstad, Per Helge Pedersen, Ola Myklegård Aarnes

Dette dokumentet legges ut og sendes på høring til organisasjoner som har jakt og viltstell i sitt arbeidsområde. Etter høringsrunde legges det endelige forslaget fra arbeidsgruppa ut til politisk behandling i de enkelte kommuner, slik:

Orkland møte 17.12.2024

Rennebu: møte 19.09.2024

Rindal: møte 21.11.2024

Innhold

FORORD	2
Innhold	4
1. Status hjortevilt	5
1.1 Hjorteviltet i Orkland, Rennebu og Rindal	5
1.2 Utvikling i hjorteviltbestandene	5
Elg	5
Hjort.....	11
Rådyr	16
1.3 Trafikkpåkørsler.....	17
1.4 Andre forhold/samfunnshensyn	18
2. Mål - forvaltning av hjortevilt i Orkland, Rennebu og Rindal	19
2.1 Hovedmål	19
2.2 Delmål.....	19
Mål om regionalt samarbeid	19
Mål for organisering av rettighetshaverstyrt hjorteviltforvaltning	19
Organisering av rettighetshaverne	20
Organisering og godkjenning av vald	20
Godkjenning av bestandsplan	20
Forholdet til andre samfunnsinteresser.....	21
Mål for forvaltning av elg	22
Mål for forvaltning av hjort	22
Mål for forvaltning av rådyr	23
3. Rapportering, fellingsavgift, avvik fra avskytningsplan og feilskyting.....	23
3.1 Rapportering	23
3.2 Fellingsavgift.....	23
3.3 Avvik fra avskytningsplan	23
3.4 Feilskyting.....	24
4. Varighet og revidering.....	24
5. Vedlegg	25
5.1 Definisjoner	25
5.2. Regelverket.....	26

1. Status hjortevilt

1.1 Hjorteviltet i Orkland, Rennebu og Rindal

Resultater fra Merkeprosjekt elg 1999-2001 viser at det er stor variasjon i elgens bruk av området, og at det finnes både stasjonære elg og trekkelg. Hovedsakelig er det mest stasjonær elg. Men i Meldal og Rindal viser resultatene at det er en like stor andel trekkelg som stasjonære dyr i elgbestanden hvor vinterområdene er knyttet til Orkdalsfjøret, mens sommerbeitene er i Rindal kommune.

Merkeprosjekt hjort som ble gjennomført på Nordmøre og vestre deler av Sør-Trøndelag i årene 2006-2010 har gitt oss ny kunnskap om hjorten og dens bruk av landskapet. Hjorten i våre områder lever i hovedsak i trekkende bestander som har årsleveområde som dekker til dels mange kommuner fra kyst til innland. Dette fordrer et framtidig økt samarbeid på tvers av valdgrenser, kommunegrenser og fylkesgrenser.

Elgbeitetaksering ble gjennomført i Rindal i årene 2019 og 2021. Resultatet av takseringen viser en betydelig nedgang av beitinga fra 2019 til 2021. Ut ifra resultatene i 2021 som registreringene førte til, kan en si at de naturlige artene som elgen beiter på om vinteren er beitet mindre enn det som kan forventes i kommunen. Dette kan tyde på at det har stått noe mindre elg i kommunen vinteren 2020/2021.

Beiteprosent 2021	Furu	Bjørk	Vier	ROS	Einer
	17 %	11 %	0 %	21 %	28 %
Beiteprosent 2019	Furu	Bjørk	Vier	ROS	Einer
	30 %	29 %	95 %	42 %	38 %

1.2 Utvikling i hjorteviltbestandene

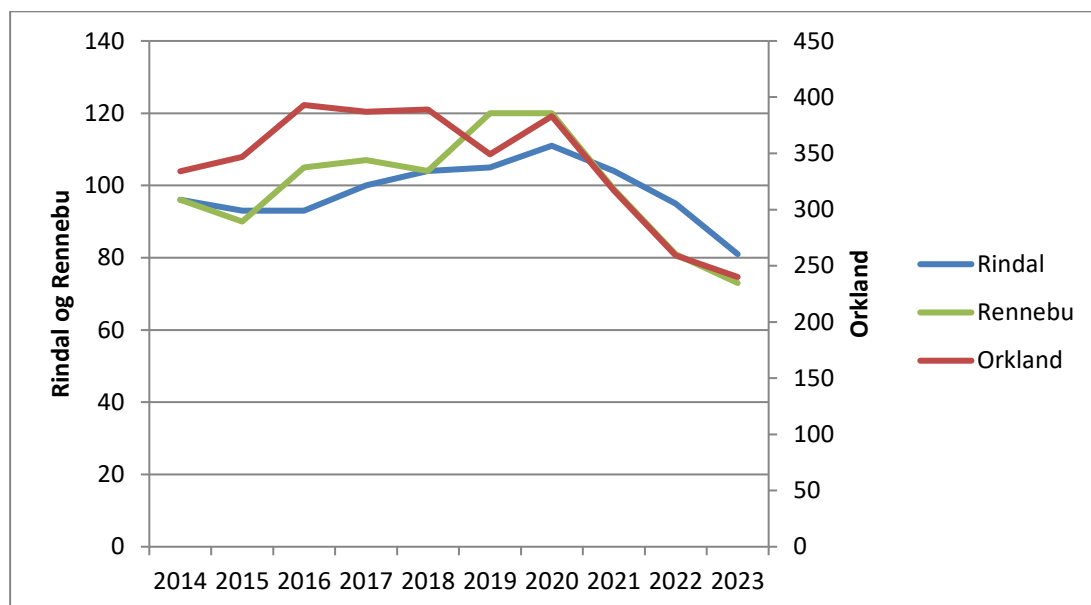
Elg

Innføring av rettet avskyting med større kalveskyting og omlegging i skogbruket til bestandsskogbruket førte til en økning av elgstammen. Stammen steg jevnt og trutt fra noen få på 60- og 70-tallet og økte kraftig på 80- og 90-tallet fram til toppen rundt år 2000.

Elgbestanden endret seg mye fra 1990 til 2011. I siste halvdel av 1990-tallet var elgbestanden sannsynligvis på sitt største i Orkdal og Meldal. Samtidig var produksjonen svært lav med blant annet en lav andel ku med kalv og en relativt lav andel tvillingkalver. Andelen okser i bestanden var svært lav, og spesielt var andelen store okser fraværende. Skjevt kjønnsuttak gjorde at bestanden fikk for få okser. Fra slutten av 1990-tallet og fram til de siste par åra har en hatt et økt jakttrykk på kyr. Dette har hatt den ønskete virkning med å få elgstammen ned på et akseptabelt nivå i forhold til skogskader den høye elgtettheten medførte i nedre deler av Orkdalsfjøret.

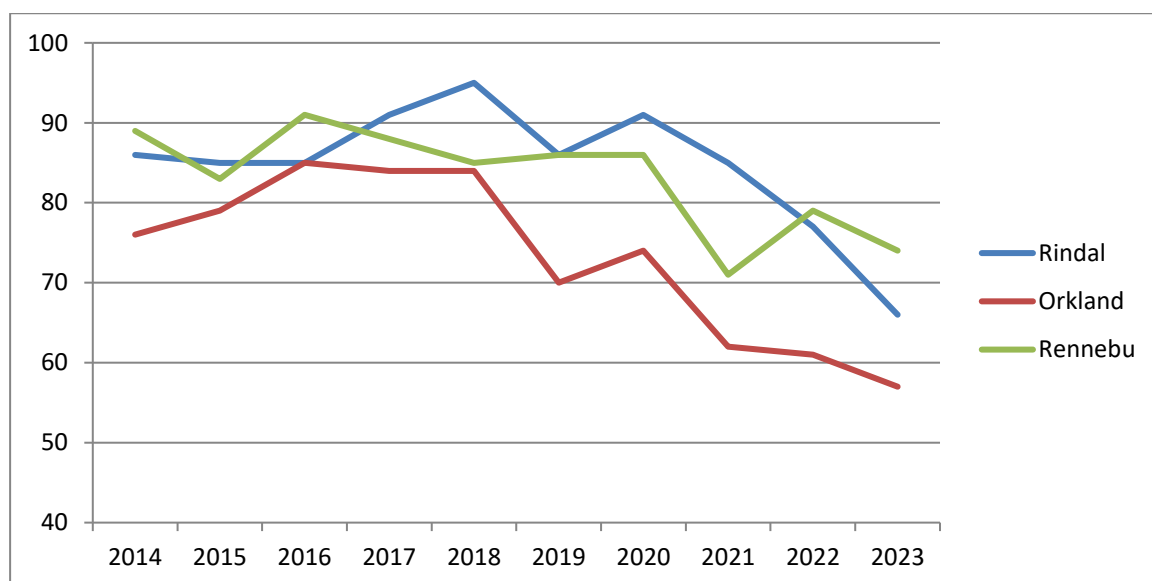
Felte elg

Nedenstående figur er basert på felte elg fra hjorteviltregisterets Sett elg.

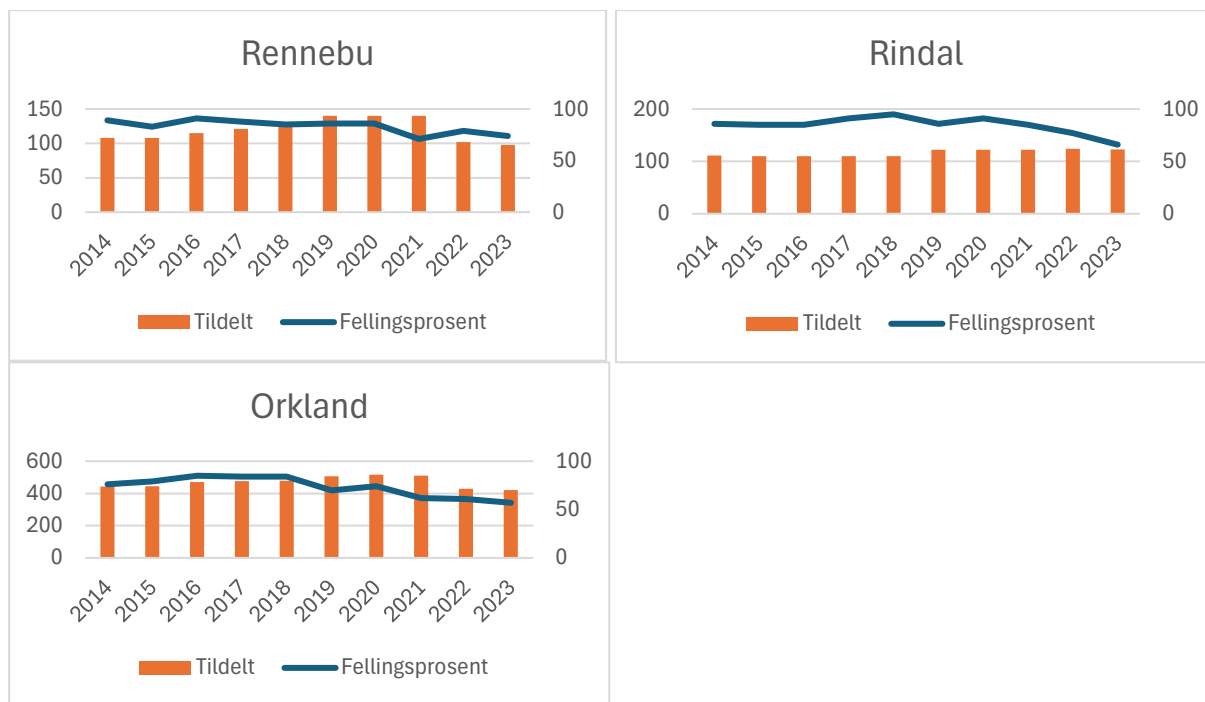

Figuren viser utvikling i avskyting av elg Rindal, Rennebu og Orkland fra 2014 til 2023. Kommunene har hatt jevn avskyting fram til 2019, men i siste bestandsplanperiode har det vært en nedgang i avskyting.

Fellingsprosentene

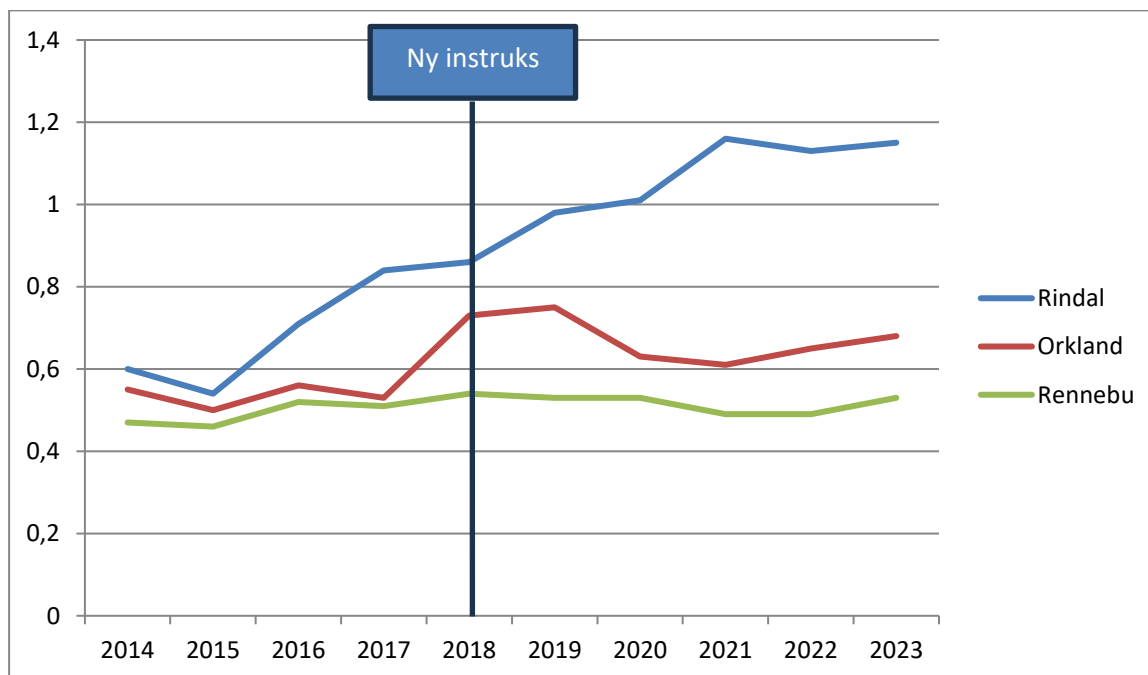
Fellingsprosentene lå på ett ideelt nivå fra 2014 til 2018, i overkant av 80%. Fra 2018 har fellingsprosenten gått jevnt nedover fram til i dag. Over 90 % felling tyder på at tildelingene er i snaueste laget og er den under 70 % er tildelingene antakelig for høye.

Figurene viser fellingsprosent og tildelt elg for hver kommune. Fellingsprosenten har for alle kommunene gått ned de siste årene selv om antall tildelte dyr har ligget på samme nivå, bortsett fra Rennebu som har redusert tildelingen i årene 2022 og 2023.

Sett elg per jegerdagsverk

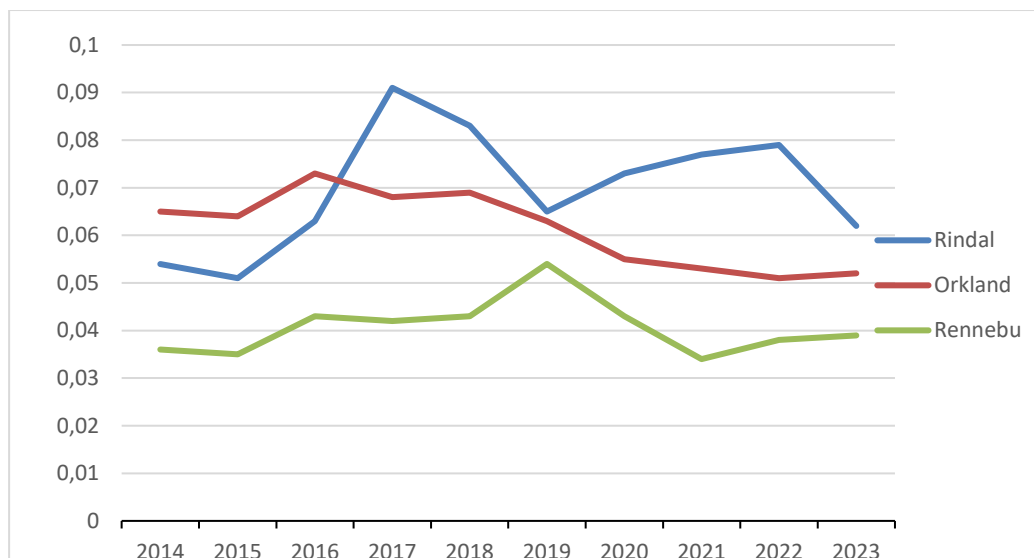
Instruksen for registrering av sett elg ble endret i 2018 (svart strek) med mål økt presisjon på bestandsindeksen. Den gamle instruksen hadde en svakhet hvor antall jegere på et jaktlag gi utslag på indeksen. Ny instruks prøver å eliminere denne svakheten.

For Orkland og Rennebu virker sett elg å være jevnt rundt 0,6 de senere årene. Rindal synes å ha en vesentlig økning sett elg, en årsak kan være det i større grad blir sluppet forbi dyr under jakta og at det har blitt mer elg.

Felt elg per. Jegerdag

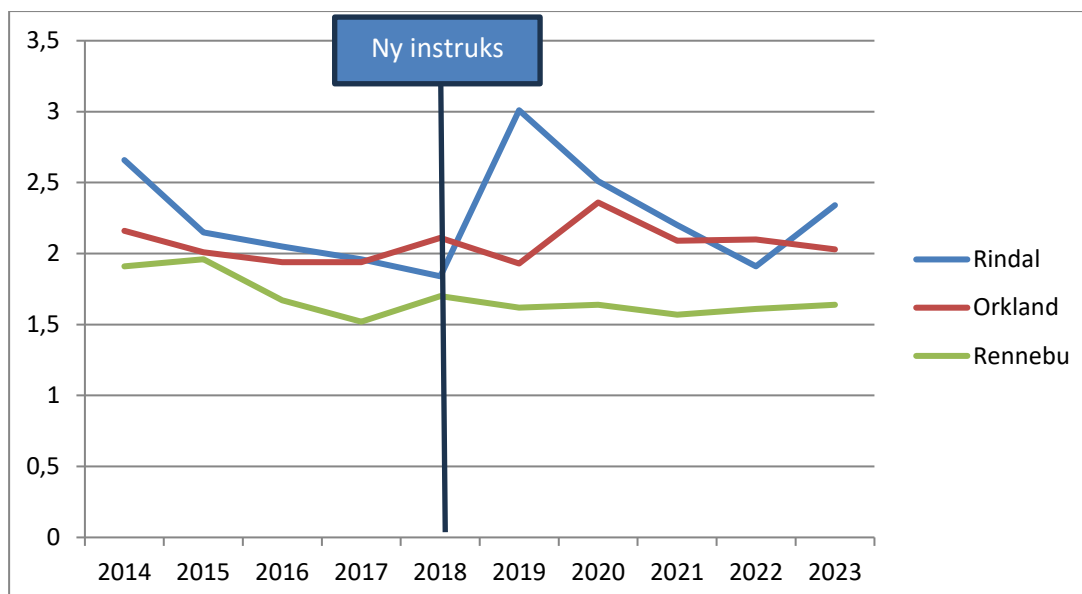
Felt elg per jegerdag er sammenlignbar før og etter 2018, da instruksen for sett elg ble endret. Statistikken er en indeks på relativ bestandsstørrelse over tid, ikke faktisk bestandsstørrelsen.

Grafen for felt elg per jegerdag viser at den er noe økende for Rennebu og Rindal, men nedadgående for Orkland. Når sett elg går opp mens felt elg går ned, kan årsaken for eksempel være at jegerne slipper dyr forbi seg og at de ser de samme dyra flere ganger.

Ku per okse

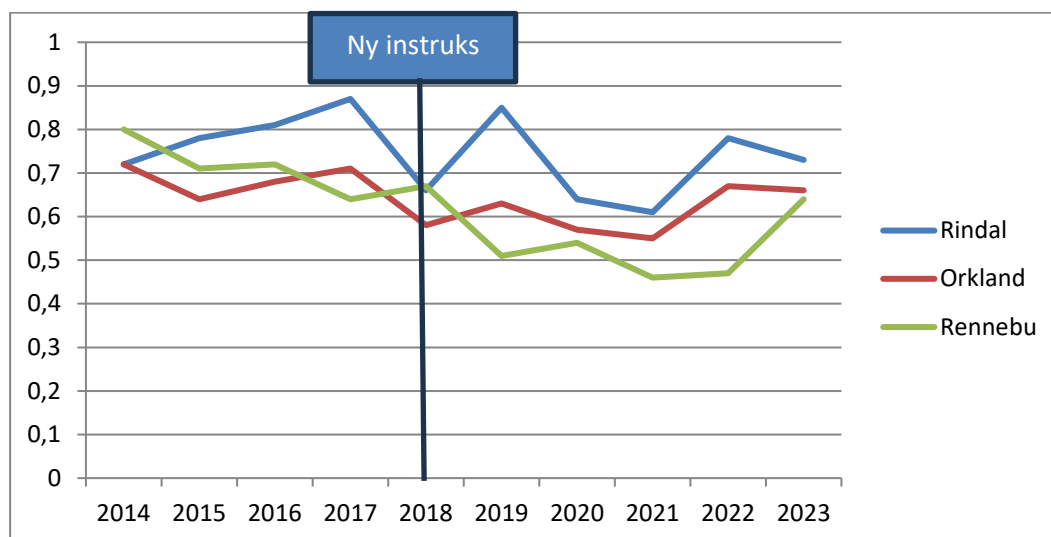
Indeksen er et forholdstall mellom observerte kyr (ett år og eldre) og okser (ett år og eldre) og gir et uttrykk for kjønnssammensetningen. Verdien regnes ut ved å dele antall sette kyr på antall sette okser. Ofte beskrives verdien som et forholdstall. Er det sett to kyr per okse kan dette beskrives som 2:1. Ku/okse-forholdet de seinere åra går fram av nedenstående figur. Tallene er hentet fra hjorteviltregisteret. Forskningen anbefaler et ku/okse forhold mellom 1,5 - 1,7, og at det ikke må være høyere enn 2:1 for å unngå uheldige effekter på produktivitet og kjønnsbalanse.

Ku per okse forholdet i Orkland og Rennebu er relativt stabilt, for Rindal varierer dette litt mer fra år til år.

Sett kalv per ku

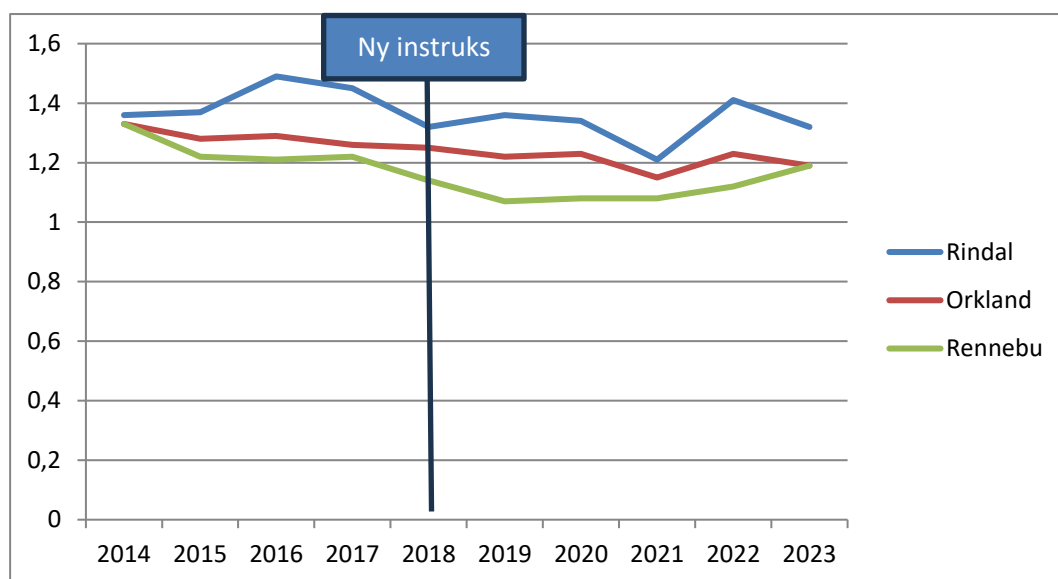
Denne indeksen sier noe om hvordan produksjonen i elgbestanden utvikler seg. Dette regnes ut ved å dele antall observerte kalver på antall observerte kyr (inkludert kviger). Etter som eldre dyr er mer produktive enn yngre kyr, kan endringer i rekrutteringsratene skyldes både endringer i produktivitet, gjennomsnittsalder eller begge deler. Et lavere tall for produksjonen kan også indikere for få okser eller for stor stamme i forhold til beiteressursen.

Trenden for produktiviteten i kommunene synes å være nedadgående i perioden 2014 til 2023.

Sett kalv per kalvku

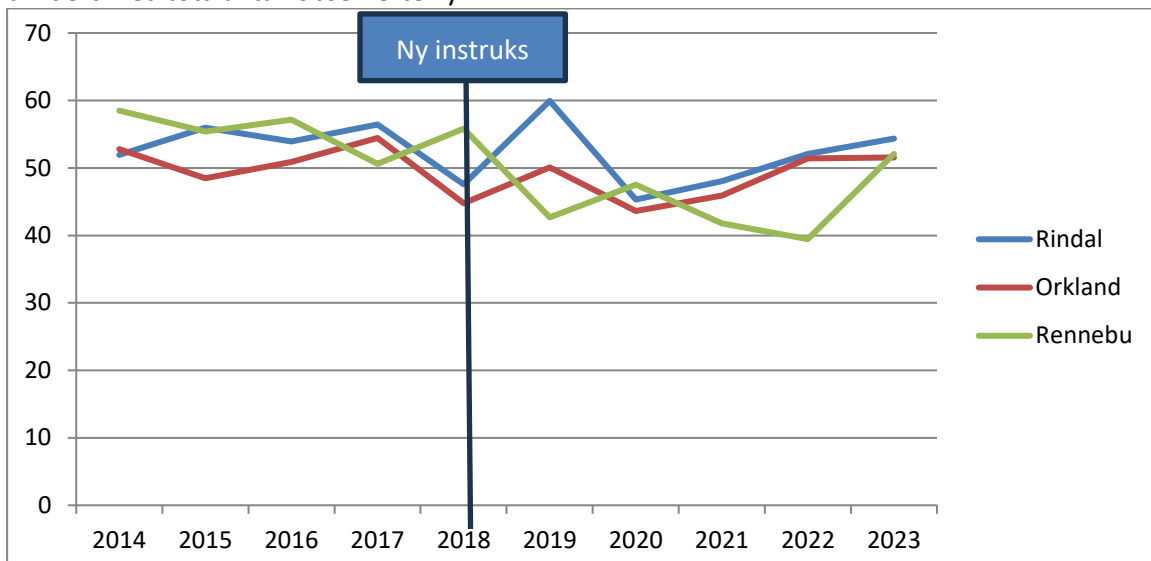
Sett kalv per kalvku (tvillingraten) gir uttrykk for hyppigheten av tvillingfødsler i bestanden, og gir også et bilde på alderssammensetningen av kyr. Dersom en stor andel av kyrne som sees har tvillingkalver, tyder det på at en stor del av kyrne er 4 år eller eldre. Indeksen kan variere mellom 1 - 2, hvor 1 betyr at ingen kyr har blitt observert med tvillingkalver, mens 2 betyr at alle kalveførende kyr har blitt observert med tvillingkalver.

Det er høyere tvillingrate i Rindal. Det kan tyde på at det er yngre kyr i Orkland og Rennebu og en effekt av bevisst forvaltning (økt uttak av produktive kyr) av bestanden i disse kommunene på 90- og starten av 2000-tallet.

Sette kyr med kalv i prosent

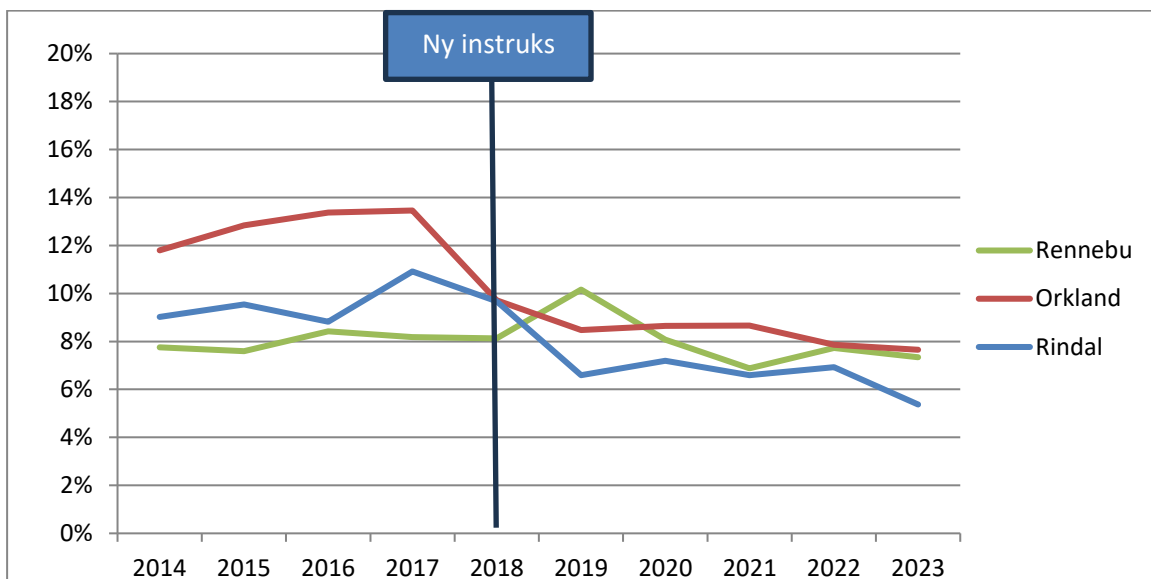
Sette kyr med kalv i prosent gir uttrykk for hvor stor del av kyrne som observeres med kalv i løpet av jakta. Indeksen regnes ut ved å ta totalantall kyr observert med kalv multiplisert med hundre og dividert med totalantall observerte kyr.

De siste åra har andelen ku med kalv vært nokså stabil i alle kommunene.

Felt av sett

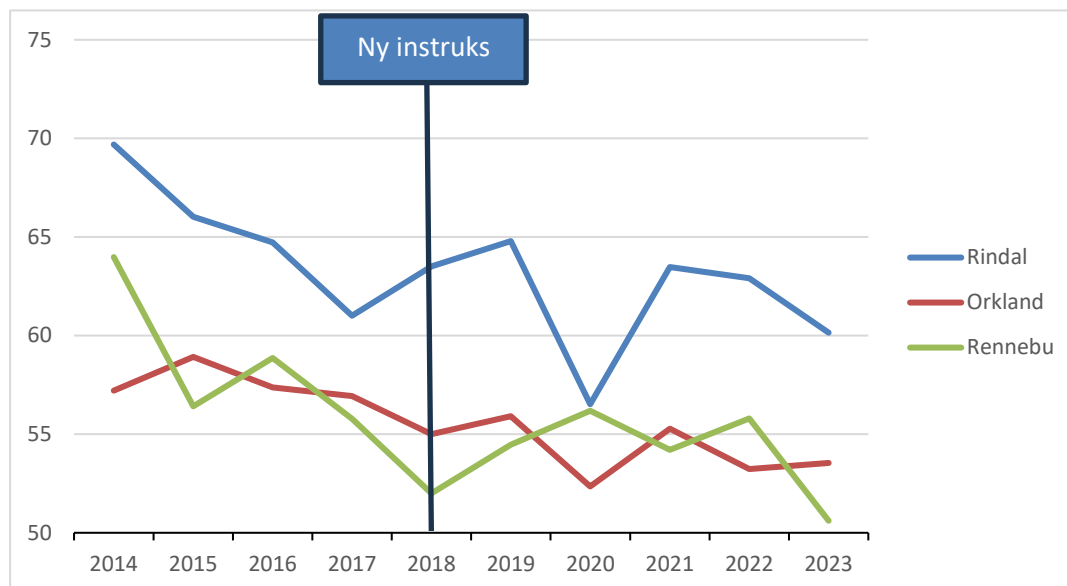
Felt av sett er et mål på hvor stor andel av observert elg som felles, og kan fortelle oss noe om jakttrykket. Antall skutte dyr multipliseres med hundre og divideres med antall observerte dyr.

Felt av sett elg viser en nedadgående trend etter ny instruks for registrering av sett dyr.

Kalvevekter

Kalvevektenes utvikling er en indikator på bestandens kjønns- og alderssammensetning, samt kvaliteten på beite. Lite okser og små okser gir sen brunst og sen kalving, noe som gir et dårlig utgangspunkt for gode kalvevekter.

Kalvevektene er høyest i Rindal og lavest i Orkland og Rennebu. Alle kommunene har en nedadgående trend på vektene av elgkalvene.

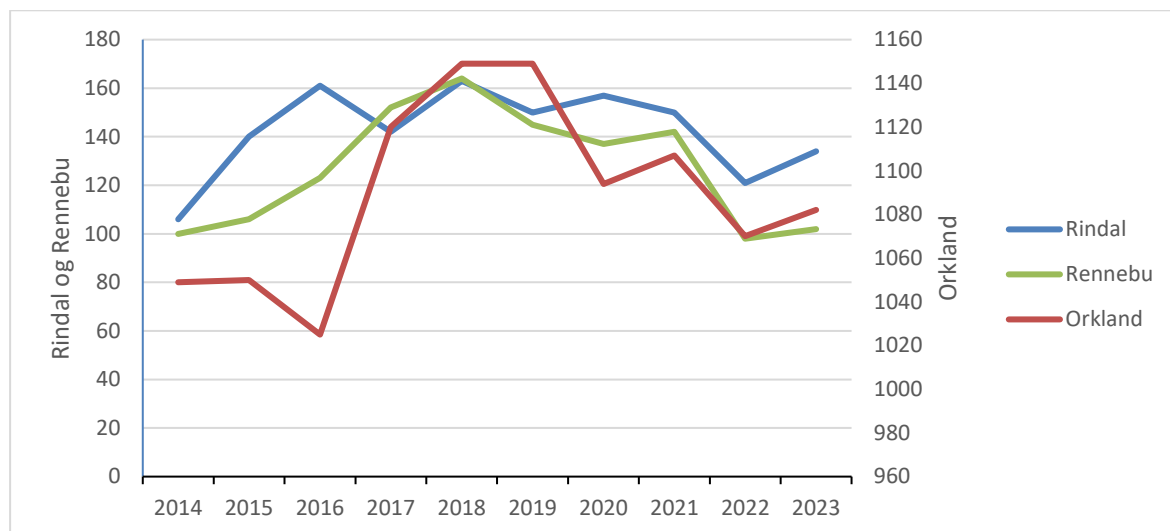
Hjort

Med bakgrunn i fellingsstatistikker, har det fra starten av 1980-tallet til slutten av 1990-tallet vært en jevn vekst i hjortebestanden i kommunene. Mye av årsaken til dette kan blant annet skyldes høy avskytning på hanndyr, lavere avskytning på hunndyr og tidlig reproduktiv alder hos koller. Alder og kjønns sammensetningen i jaktuttaket har vært skjevt fordelt over lengre tid. Voksen bukk har vært den kategorien som har vært beskattet høyest av alle kjønns- og alders kategorier. Først på åttitallet ble det felt 3-4 ganger så mange bukker som koller, mens det de siste åra har blitt atskillig bedre fordeling.

Det har nærmest vært en eksplosiv økning i hjortebestanden utover 2000-tallet. Den store hjortestammen har hatt uheldige virkninger på jordbruk og biltrafikk, og det har derfor vært ønskelig å bremse den kraftige veksten av stammen. De siste åra har det også vært avdekket stedvis store skogskader som følge av hjortens barkgnag om vinteren.

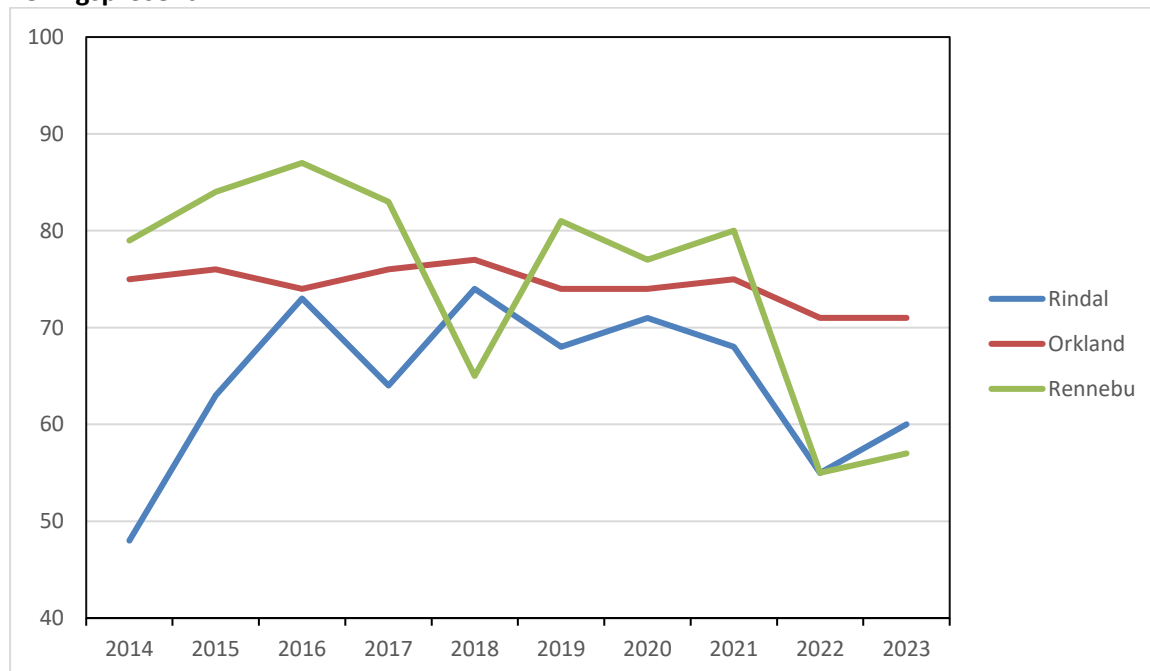
Felte hjort

Figuren under er hentet data fra Hjorteviltregisteret og viser antall hjort som er felt pr. år i perioden 2014-2023. Man ser at det er store forskjeller fra år til år i hjortens trekketidspunkt, dette kan gi utslag på fellingsresultatene.

Figuren viser utviklingen i avskyting av hjort i kommunene, perioden 2014 til 2023. Avskytingen har i løpet av perioden økt for alle kommunene, med en topp-periode under årene 2018 og 2019. Senere har avskytinga avtatt litt og stabilisert seg.

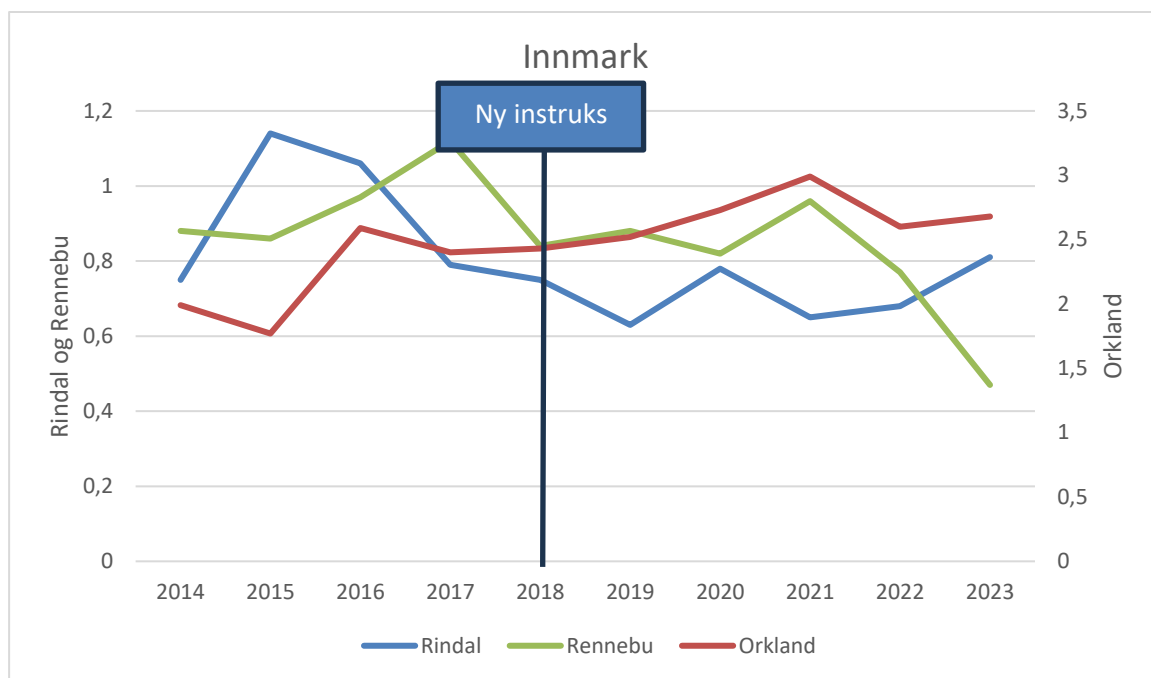
Fellingsprosent

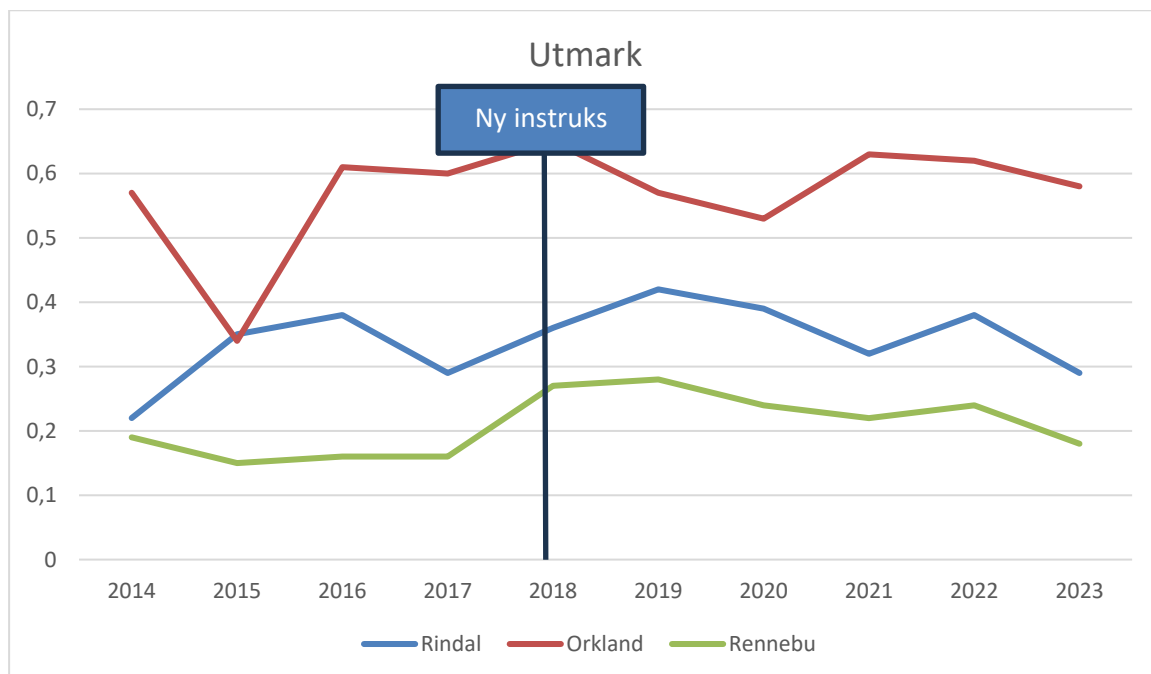
Figuren viser utviklingen i fellingsprosentene. Orkland har hatt stabil fellingsprosent grunnet høyt antall og dermed vil det kreve mer før endringer gjør utslag på grafen. Rennebu og Rindal har hatt noe større variasjoner fra år til år, spesielt etter 2021.

Sett hjort per jegerdagsverk

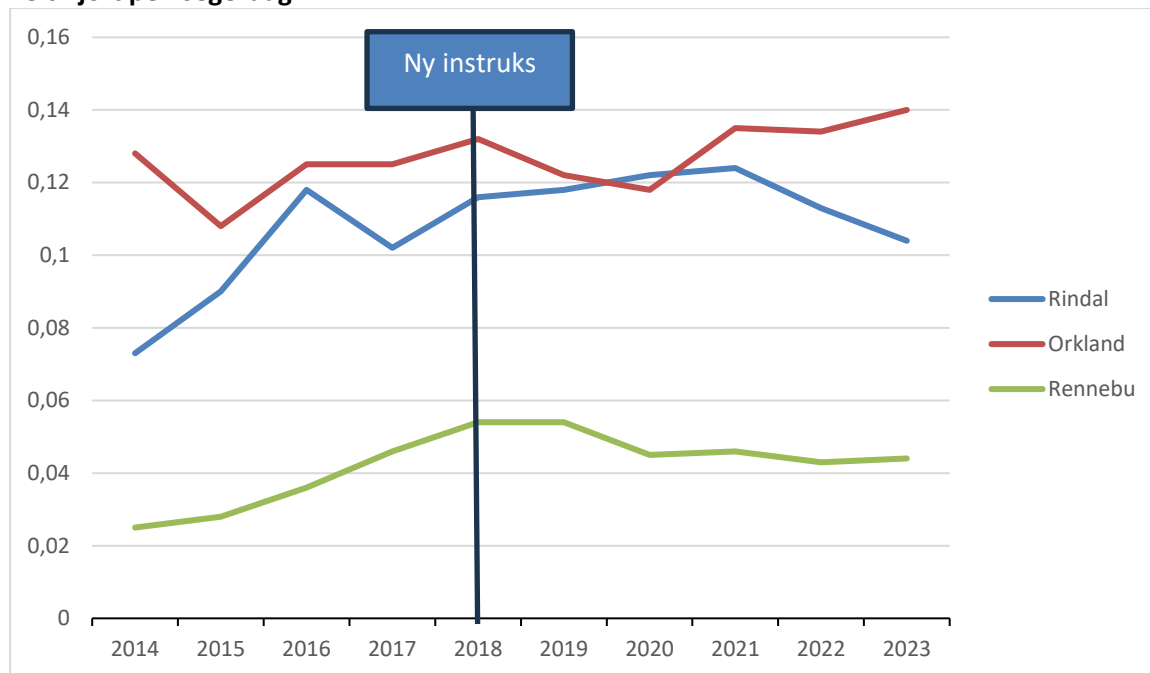
Indeksene/analysene for hjort er omtrent de samme som for sett elg. Det kan være større lokale variasjoner innenfor hver kommune, samt sesongvariasjoner.

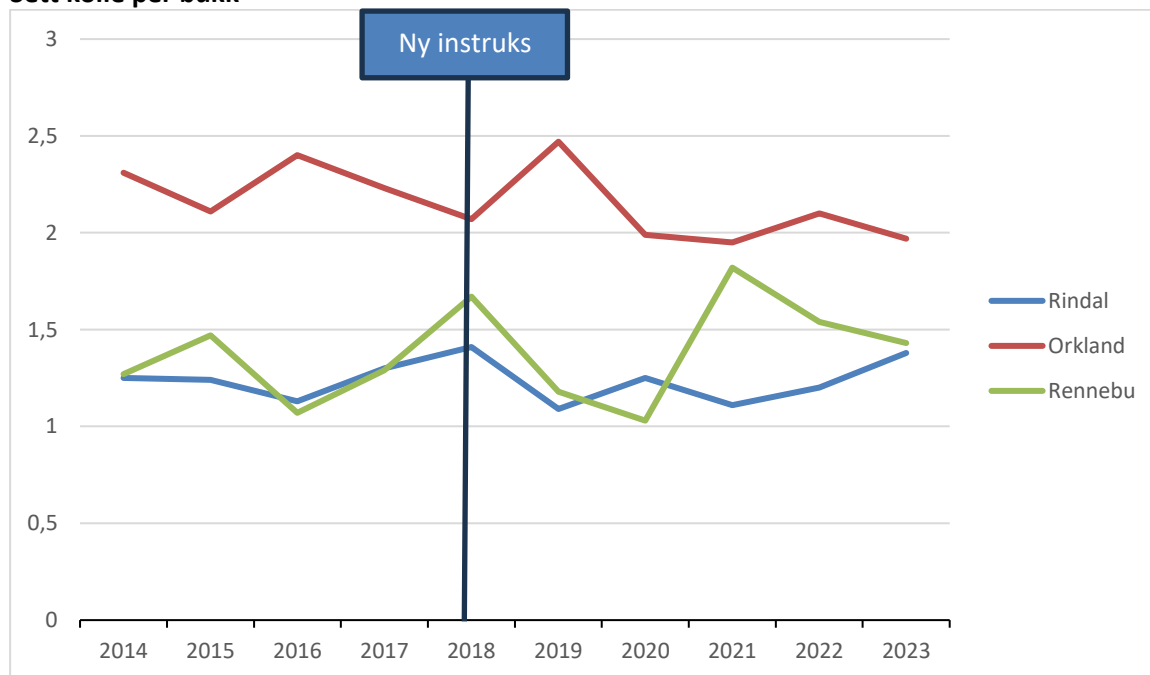
Sett hjort per jegerdagsverk på innmark er jevnt høyt for Orkland i perioden 2014 til 2023. For Rindal og Rennebu er sett hjort per jegerdagsverk svakt nedadgående i 10 årsperioden. Hjortetettheten er størst i Orkland, og noe mindre i Rindal og Rennebu.

Sett hjort per jegerdagsverk på utmark er relativt stabilt for alle kommunene i 10-årsperioden. For Orkland er sett hjort per jegerdagsverk noe høyere enn for Rindal og Rennebu.

Felt hjort per. Jegerdag

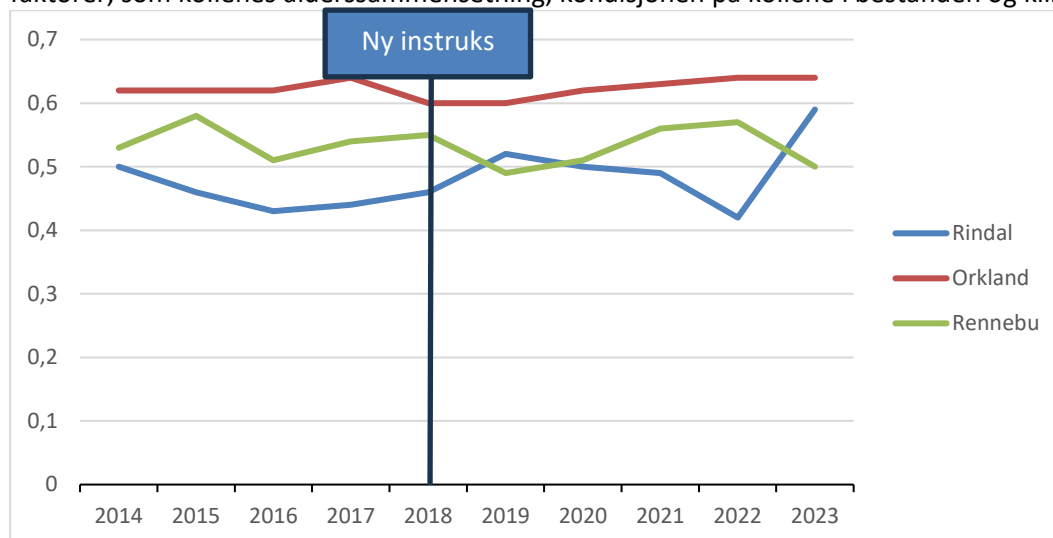
Det synes å være stort sett stabil trend for alle kommunene hva gjelder felt hjort per jegerdag

Sett kolle per bukk

Rindal og Rennebu har relativt lik kjønns sammensetning. Det ser ut til å være færre bukker i bestanden i Orkland enn i Rindal og Rennebu.

Sett kalv per kolle

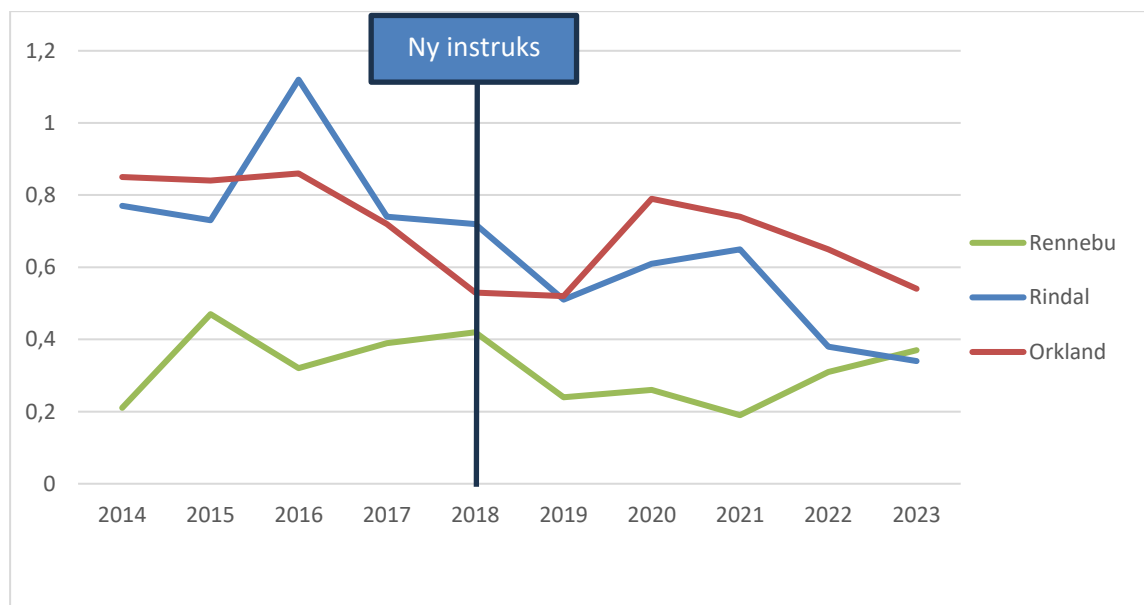
Indeksen viser utviklingen i rekrutteringen av kalv til bestanden. Når indeksen øker, kan vi anta at kalveproduksjonen i bestanden også øker. Hvor mange koller som får kalv påvirkes av mange faktorer, som kollenes alderssammensetning, kondisjonen på kollene i bestanden og klima.

Produktiviteten på kollene synes å være jevnt over lik i alle kommunene. Orkland er eneste kommune som når forrige mål om et måltall på minst 0,6.

Sett spissbukk per eldre bukk

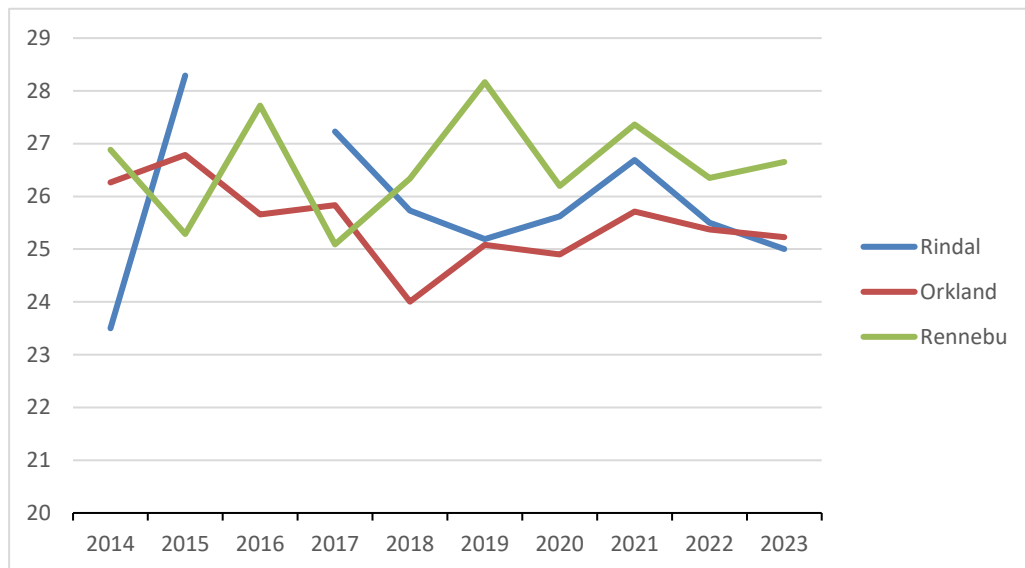
Indeksen gir uttrykk for alderssammensetningen av bukker i bestanden. Er indeksen 1 vil det si at det er observert like mange spissbukker som eldre bukker.

Rennebu sin indeks er jevnt over under 0,4, mens den er en noe høyere i Orkland og Rindal når det gjelder spissbukk/bukk forhold. Dette tilsier at det er observert flere yngre bukker i Orkland og Rindal enn Rennebu. Trenden er likevel på riktig veg for kommunene i forhold til målet på maks 0,5.

Kalvevekter

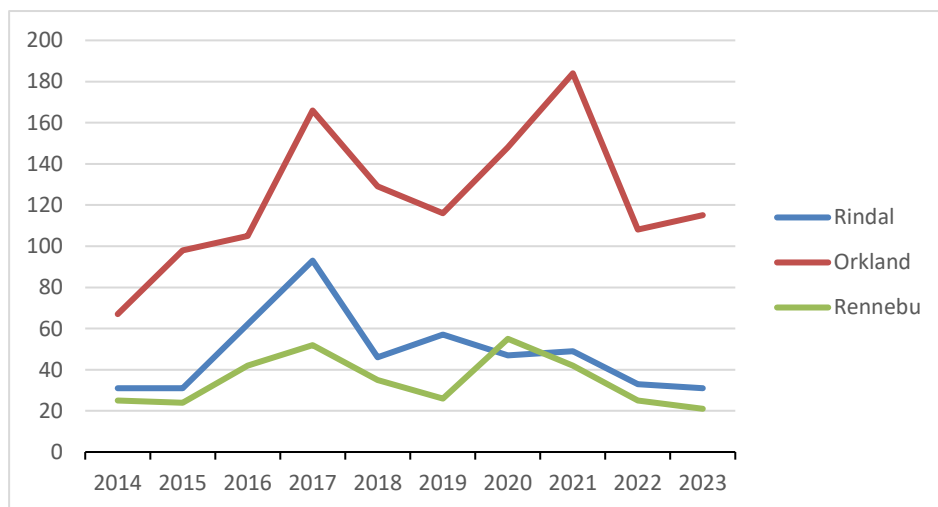
Tabellen viser gjennomsnittlige slaktevekter for hjortekalver felt under jakt. Utviklingen i gjennomsnittlige slaktevekter hos kalver kan gi et godt bilde på endringer i bestandskondisjonen. Dette kan videre si noe om kjønns- og alderssammensetningen i bestanden. Det er kun veide vekter som benyttes i utregningen av indeksen.

Figuren viser store endringer fra år til år og mellom kommuner. Trenden er at det er en svak nedgang i vektene av hjortekalvene for Rindal og Orkland, og relativt stabilt for Rennebu i perioden.

Rådyr

Antall felte rådyr har variert mye fra år til år. På starten av 1990-tallet ble det felt svært mye rådyr. Situasjonen endret seg dramatisk mot 2000-tallet, med over en halvering i antall felte rådyr. Fra 2000 til 2007 kan det tyde på at bestanden økte noe igjen, og antall felling har hatt en gradvis økning. Det siste tiåret har på nytt vært en bølgedal i utviklingen, men ting tyder på at bestanden kan være på tur opp igjen. De seinere åra har det vært fri avskyting på rådyr, og en mener at variasjon i stammestørrelse først og fremst skyldes rovdyrpredasjon og vinterklima. Jakta har ikke hatt samme betydning for utviklingen slik som for elg og hjort.

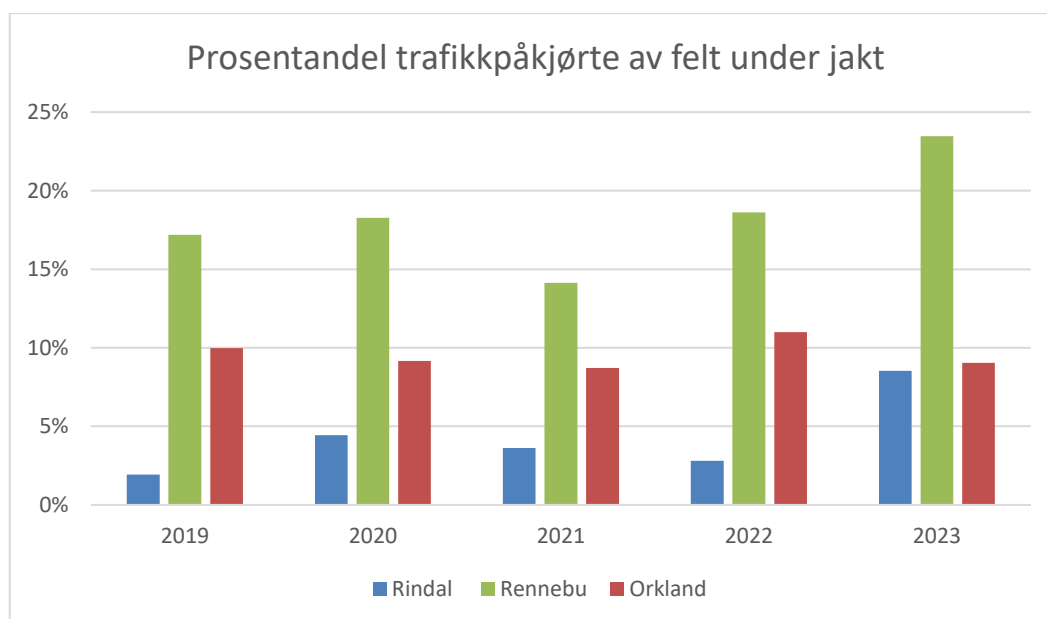
Foruten variasjoner i enkeltår, virker avskytingstrenden å være stabil.

1.3 Trafikkpåkørsler

Trafikkskader og andre konflikter skal forebygges gjennom å ha en aktiv dialog med vei- og jernbanemyndigheter og grunneiere med sikte på gjennomføring av effektive tiltak som vil minske risiko for slike konflikter. Det kan dreie seg om rydding langs utsatte veistreknings og jernbanestrekninger. Derneft kan det være aktuelt med et forholdsvis høyt uttak av dyr i problemområder. I tillegg kommer annen irregulær avgang.

		2019	2020	2021	2022	2023	Gj.snitt	Endring
Elg	Rindal	1 stk – 1%	0 stk – 0%	2 stk – 1,9%	3 stk – 3,2%	4 stk – 4,9%	2,20 %	+0,80 %
	Orkland	22 stk – 6,3%	23 stk – 6%	22 stk – 6,9%	47 stk – 18,1%	23 stk – 9,6%	9,40 %	+6,65 %
	Rennebu	Bil: 4 stk – 3,3 %	Bil: 10 stk – 8,3%	Bil: 9 stk – 9,1%	Bil: 7 stk – 8,6%	Bil: 10 stk – 13,7 %	17,80 %	-3,70 %
		Tog: 6 stk – 5%	Tog: 7stk – 5,8%	Tog: 7 stk – 7%	Tog: 14 stk – 17,3%	Tog: 14 stk – 19,2%		
Hjort	Rindal	2 stk – 1,3%	1 stk – 0,6%	0 stk – 0,0%	0 stk – 0,0%	1 stk – 0,8%	0,60 %	+0,40 %
	Orkland	55 stk – 6,2%	60 stk – 5,5%	52 stk – 4,7%	41 stk – 3,8%	26 stk – 2,4%	4,50 %	+3,25 %
	Rennebu	14 stk – 9,7%	7 stk – 5,1%	8 stk – 5,6%	2 stk – 2,0%	5 stk – 4,9%	5,50 %	+2,30 %
Rådyr	Rindal	3 stk – 5,3%	13 stk – 27,7%	9 stk – 18,4%	4 stk – 12,1%	16 stk – 51,6%	23,00 %	+8,30 %
	Orkland	84 stk – 72,4%	66 stk – 44,6%	66 stk – 35,9%	70 stk – 64,8%	81 stk – 70,4%	57,60 %	+13,70 %
	Rennebu	26 stk – 100,0%	33 stk – 60%	16 stk – 38,1%	15 stk – 60%	17 stk – 81%	67,80 %	+11,50 %
Prosentvis endring viser utvikling i forhold til forrige kommunale retningslinjer (2019-2024). Orkland: basert på gjennomsnittet på verdiene fra gamle Meldal og Orkdal.								

Antall påkjørte og drepte dyr og antallet i prosent av jaktuttaket. Fallvilt ellers kommer i tillegg. Merk den store prosentvise avgangen når det gjelder rådyr i kommunene. Rennebu med både E6 og jernbane topper påkjørselstatistikken, særlig gjelder dette for elg.”

1.4 Andre forhold/samfunnshensyn

I tillegg til jakt og trafikk er det en del andre forhold som kommunene vil måtte ta hensyn til i sine målsettinger. Først og fremst gjelder dette beitegrunnlag, vårtelling av hjort og registrerte skader på jordbruksarealer og skog. For tettstedsnære områder vil også problematikk i forhold til f.eks. såkalt «villaelg» måtte tillegges vekt.

Problematikk og registreringer er noe ulikt mellom kommunene. De fleste driver systematisk telling av hjort på innmark til fastsatte tider om våren, mens bare få har gjennomført gode statistiske kartlegginger av vinterbeitene i utmarka. Det har vært gjennomført omfattende registreringer av skogskader, sist gjennomført etter observasjoner av mye barkskrellinger av hjort på ungskog av gran og furu i gamle Meldal og Rennebu.

Hver enkelt kommune bør vektlegge de samfunnshensynene som anses relevante i egne områder. I tillegg til de nevnte forholdene, kan også nevnes at enkeltgrender enkelte vintre er særlig utsatt for hjorteflokker som ødelegger ubeskyttete rundballelagre. Mottiltaket i slike tilfeller vil i hovedsak måtte være å hindre dyrene å få tilgang til rundballene gjennom skikkelig samling og inngjerding. Det har også vært utfordringer med lagring av rundball ved vei, dette er det viktig å ha fokus på for å forebygge trafikkpåkjørslar.

2. Mål - forvaltning av hjortevilt i Orkland, Rennebu og Rindal

For mange her til lands er jakta en viktig del av friluftslivet. Det spesielle med jakt i motsetning til annet friluftsliv, er ressursforvaltninga av de artene det jaktes på. Særlig gjelder dette hjorteviltet. Det primære målet er at viltet forvaltes slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares. Innenfor disse rammene kan en jakte slik at det kommer landbruksnæringa og friluftslivet til gode.

Bestandene av elg, hjort og rådyr skal stabiliseres innenfor et nivå som til enhver tid vurderes som bærekraftig, med god kvalitet i kjønns- og aldersfordeling, naturgrunnlaget og i forhold til virksomheten i andre sektorer, blant annet jord- og skogbruk og samferdsel.

Kommunenes ansvar i forvaltningen av hjorteviltbestandene er å tilpasse den enkelte bestand til leveområdets bæreevne. For å sikre dette er både administrative og økonomiske virkemidler lagt til kommunene. Skal en lykkes, må målene og tiltakene være lokalt forankret, samtidig som en tar hensyn til hele årsleveområdet til hjorteviltet, og da spesielt til hjorten som bruker store geografiske arealer i løpet av et år. Ut fra en generell vurdering av siste års utvikling i bestandene settes opp følgende tabell om ønsket bestandsutvikling framover. Det vil være forskjeller innad i kommunene, men i all hovedsak beskriver tabellen det som aktørene i viltforvaltninga ser for seg av endringer.

Ønsket utviklingstrender av bestanden framover. Det vil være lokale variasjoner innad i kommunene.

	Rennebu	Orkland	Rindal
Elg	stabilisere	stabilisere	stabilisere/ redusere
Hjort	redusere	redusere	stabilisere/ redusere
Rådyr	stabilisere/ redusere	stabilisere/ redusere	stabilisere

2.1 Hovedmål

Målet er å ha en forvaltning som gir bestander med optimal produksjon, sunne og friske dyr, og med en passende størrelse i forhold til leveområdenes biologiske bæreevne og i forhold til andre samfunnsinteresser innenfor de til enhver tid gjeldende lover og forskrifter.

2.2 Delmål

Mål om regionalt samarbeid

Kommunene skal ved forvaltning av hjortevilt samarbeide nært med nabokommuner og ellers alle naturlige samarbeidsparter i regionen. Samarbeidet skal fortrinnsvis foregå via Hjorteviltregionen(e) den enkelte kommune er tilknyttet. Kommunene og rettighetshaverne skal være aktive samarbeidspartnere i disse hjorteviltregionene.

Mål for organisering av rettighetshaverstyrt hjorteviltforvaltning

Kommunene skal gi god service og støtte oppunder den etablerte rettighetshaverstyrte hjorteviltforvaltningen, gjennom blant annet:

- Kursing og formidling av beslutningsgrunnlag i bestandsplanleggingen
- Drift av hjorteviltregisteret

Organisering av rettighetshaverne

Orkland, Rindal og Rennebu har fellesorgan som organiserer rettighetshaverne og som gjør at kommunen i mange henseende har ett privat talerør å forholde seg til. Det er et mål at disse overbygningsorganene utvikles til stadig bedre forvaltningsverktøy for den rettighetshaverstyrte hjorteviltforvaltningen.

Organisering og godkjenning av vald

Kommunene skal legge til rette for og stimulere til hensiktsmessig organisering mellom jaktrettshaverne i egen kommune, og det er et mål at valdene samarbeider godt når dette er hensiktsmessig, uavhengig av kommunegrenser.

Det er et mål at kommunens jaktbare arealer ikke bør deles inn i flere vald enn det som er høyst nødvendig for å oppnå effektiv og hensiktsmessig jakt. Alle vald bør omfatte flere enn ett jaktfelt. Bestandsplaner som omfatter tellende areal mindre enn 20 ganger minstearealet vil ikke bli godkjent. Med tellende areal menes skogareal og myr under skoggrensa som i kommuneplanens arealdel er definert som LNF(R). Omdisponert/omregulert areal til noe annet enn LNF(R) regnes ikke med. Med skogareal menes både produktiv og uproduktiv skog, og både lauvskog og barskog. Kommunen kan godkjenne annet areal der disse er av stor betydning for vedkommende art. Fravik av minstearealet etter § 7 i Forskrift om forvaltning av hjortevilt kan ikke brukes for å oppnå tilstrekkelig tellende areal for å få tildelt det første dyret. Dette kan unntaksvis benyttes for å oppnå tilstrekkelig areal for å få tildelt det andre dyret osv.

Videre skal forvaltningen av elg, hjort og rådyr samordnes innenfor disse valdene, og inngå i en og samme bestandsplan. Dette setter ingen begrensninger i samarbeid mellom vald, verken innenfor eller på tvers av kommunegrenser. Det er ønskelig med felles bestandsplaner for flere vald og alle artene, men bestandsplaner for enkeltarter kan om nødvendig godkjennes dersom slike planer dekker mange vald.

Godkjenning av bestandsplan

Det er et mål at forvaltningen av hjortevilt skal være bestandsrettet og basert på bestandsplaner utarbeidet av rettighetshaverne. Bestandsplanperiodenes varighet bør være 3 år. Per i dag er alle bestandsplanområdene synkronisert med resten av kommunene i Hjorteviltregion 3. Det er ønskelig at bestandsplanene ikke strekker seg lenger enn varigheten på de kommunale mål og retningslinjer.

Bestandsplanene skal inneholde en beskrivelse av følgende punkter:

1. Beskrivelse av planområdet
 - *Valdets/valdenes beliggenhet og grenser*
 - *Områdets totalareal og tellende areal*
 - *Medlemmer (jaktfelt) som inngår i valdet/valdene*
2. Planperiode
3. Organisering og samarbeidsorgan
4. Grunnlags- og bestandsdata for bestandsplanområdet
 - *Utbredelse og trekkforhold*
 - *Evalueringsresultatene fra forrige bestandsplan*
 - *Beiteskader på skog/innmark*

- *Irregulær avgang*
- *Sett elg- og sett hjort data*
- *Fellingsdata for elg, hjort og rådyr*
- *Andre tilgjengelige bestandsregistreringer (eks aldersanalyser og vårtelling)*
- *Forhold til andre brukergrupper (annen jakt og friluftsliv)*
- *Konfliktvurderinger, f.eks. «villaelg», trafikkpåkørsler, rovdyrpress og skrantesjuka*

5. Målsettinger

- *Kommunale mål*
- *Hovedmål.*
- *Delmål.*
 - *Bestandsstørrelse.*
 - *Sammensetning av bestanden.*

6. Virkemidler

- *Avskyting for elg, hjort og rådyr*
- *Tiltak mot skader på skog, innmark etc.*
- *Skjøtsel av området.*
- *Håndtering av kvoter mellom jaktfelt*

7. Avskytingsplan for det enkelte vald

- *Totalt antall dyr og prosentvis fordeling mellom kjønn og alder*
- *Krav om rapport til kommunen etter endt planperiode.*
 - *En årlig skriftlig evaluering av hvordan årets jakt sørger for å oppfylle de kommunale målene og målene i bestandsplanen*

8. Håndtering av feilskyting

Generelle delmål

- Jegerne skal rapportere i appen sett- og skutt eller hjorteviltregisteret.
- Det skal tilstrebes en fellingsprosent på minimum 80% for elg og 75 % for hjort pr år på vald- og bestandsplannivå.
- Det oppfordres til å ta ut små dyr (skrapdyr).
- Slaktevektene, særlig kalver, bør økes over tid. Gode slaktevekter er en bra indikator på en bestand i bra balanse med beitet.
- Forvaltningen bør innrettes slik at en sparer en stor andel eldre dyr. I det totale uttaket må det tilstrebes en kjønnsfordeling på 50/50.
- Overnevnte kulepunkt må tas med i bestandsplanene.

Forholdet til andre samfunnsinteresser

1. Gjennomsnittlig antall påkørsler på vei skal ikke overstige 5 % av jaktutbyttet for den enkelte hjorteviltart samme jaktår (1. april - 31. mars). For Rennebu kommune er det i tillegg et mål om at påkjørlene på jernbanen holdes under 5 %, dvs. en samlet trafikkavgang på maksimalt 10 %. Gjennomsnittlig påkørsler de siste 3 åra legges til grunn for å vurdere måloppnåelsen. Høy irregulær avgang et år bør tas hensyn til ved neste års jaktuttak.
2. Hjorteviltbestanden skal holdes på et nivå som ikke påfører skader på jord- og skogbruket ut over det som normalt kan forventes. Skadefelling av hjortevilt skal kun unntaksvis brukes for å avverge skader når andre tiltak ikke ansees å være tilstrekkelig jfr. Naturmangfoldloven.
3. Problemdyr som til stadighet oppholder seg i bebygd område og som er til sjenanse for folk, må håndteres i hvert enkelt tilfelle etter en helhetlig vurdering. Slike dyr skal primært tas ut i

ordinær jakt om det lar seg gjøre. Ulike tiltak som å jage dyrene vekk skal være forsøkt før eventuelt tiltak som uttak blir vurdert.

4. Samjakt bør utøves på de områdene hvor dette er naturlig og skal beskrives i bestandsplanene. Jakta skal foregå på en sikker og hensynsfull måte i forhold til annen friluftaktivitet.

Mål for forvaltning av elg

Elgforvaltningen skal i hovedsak basere seg på datagrunnlag som er innsamlet og analysert gjennom databasen hjorteviltregisteret. Å bruke indekser og data fra hjorteviltregisteret gir muligheter for kontroll i ettertid på om målene er nådd.

Elgstammen skal forvaltes bærekraftig i et langsiktig perspektiv. Aktiv forvaltning av elgstammens struktur og størrelse skal bidra til å sikre robuste, vitale og produktive individer ut fra lokale forutsetninger.

Beitegrunnlaget

Elgbestanden i kommunene skal ikke være større enn hva som er optimalt sett i forhold til beitegrunnlaget. Målet skal sees i nøye sammenheng med eventuelle konfliktområder. Blant annet med å foreta overvåking av elgbeite etter de prinsipper og metoder som ligger i elgbeiteregistreringen. En slik beitetakst skal skje etter Solbraa- metoden. Hvis beiteovervåkingen viser en negativ utvikling for ROS-artene samt furu og gran, skal det settes inn tiltak for å snu denne utviklingen.

Mål for bestandsstørrelse, sammensetting og produksjon

1. Sett elg pr. jegerdagsverk bør ikke være over 0,8. For Rindal bør den ikke overstige 0,9.
2. Ku/okse i sett-elg bør ikke være høyere enn 2:1.
3. Kalv pr. ku i sett-elg bør være minst 0,6
4. Sette kyr med kalv bør holde seg over 40 %

Mål for forvaltning av hjort

Også for hjort vil forvaltningen sette etterprøvbare mål med basis i data fra hjorteviltregisteret, tilsvarende som for elg.

Beitegrunnlaget

Bestanden av hjort skal ikke være større enn at beiteskadene kan aksepteres av jord- og skogbruket eller andre samfunnsinteresser. Det bør legges opp til et større uttak av dyr i problemområder enn i andre deler av kommunen. Behovet for uttak av skadedyr som beiter ned inn- og utmark bør ligge på et minimum og ikke være et årvisst fenomen.

Mål for bestandsstørrelse, sammensetting og produksjon

1. Sett hjort pr. jegerdagsverk bør ikke være over 0,5 i utmark (ingen måltall for innmark).
2. Kolle/bukk i sett-hjort bør ikke være høyere enn 1,5
3. Kalv pr. kolle i sett-hjort bør være minst 0,6
4. Sett spissbukk/eldre bukk i sett-hjort bør ikke være høyere enn 0,5.

Mål for forvaltning av rådyr

Rådyr lar seg av naturlige grunner vanskelig forvalte som elg og hjort. I alle de 3 kommunene har vi fortsatt god erfaring med at det er innført fri avskyting der det enkelte vald i sine bestandsplaner har en svært lokal tilnærming til uttaket av rådyr under jakta. Statistikken viser at avgangen i trafikken, vinterdødelighet og predasjon er de viktigste årsakene til den totale dødeligheten. De kommunale målene baserer seg på at valdene har full frihet i egen forvaltning der de tar hensyn til alle disse årsakene.

Det er ønskelig å rette fokus for å øke attraktiviteten for rådyrjakt. Det er viktig å rette fokuset mot de områdene som er mest utsatt for påkjørsler. Selv om det er kvotefri jakt, oppfordres valdene til å legge opp en avskytingsplan for rådyr.

3. Rapportering, fellingsavgift, avvik fra avskytningsplan og feilskyting

3.1 Rapportering

Fellingsrapport skal leveres kommunen via Hjorteviltregisteret eller på fellingsrapport senest 14 dager etter endt jakt. Kommunen har ansvar for at alle fellingsrapporter legges inn i Hjorteviltregisteret og at samlerapporter for kommunen blir sendt til Statistisk Sentralbyrå. Kommunene ønsker at valdene pålegger sine jegere å rapportere digitalt via Sett og skutt – appen eller Hjorteviltregisteret. I Orkland kommune som deltaker i det nasjonale overvåkingsprogrammet for hjortevilt, skal alle jaktfelt levere materialer (underkjever) og data til denne innsamlinga for hjort.

3.2 Fellingsavgift

Fellingsavgiften for hjortevilt fastsettes av hver kommune, og skal følge de til enhver tid maksimale satser fastsatt av Miljødirektoratet. Etter dokumentasjon eller kontroll kan det gis fritak fra fellingsavgift. Slaktet skal meldes innen et døgn etter det er skutt. Dette gjelder følgende: Elgkalver på 40 kg og lettere, samt hjortekalv på 18 kg og lettere.

3.3 Avvik fra avskytningsplan

Avskytningsplanen fremstår som en bindende avtale mellom valdet og kommunen. Avvik fra avskytningsplanen skal beskrives med eventuell årsak i en rapport etter utgangen av planperioden. Vesentlig avvik i alders- og kjønns sammensetningen av det totale uttaket i avskytningsplanen, samt avvik fra bestandsplanens forutsetninger kan føre til at kommunen trekker godkjenningen tilbake, eventuelt ikke godkjenner ny bestandsplan. Med *vesentlig* menes her avvik større enn 10 % avvik i alders- og kjønns sammensetning.

Når det gjelder overføring av kvote mellom år kan valdet etter avtale med bestandsplanområdet overføre inntil 10 % av årets kvote til neste års kvote. Ubrukte kvoter fra lengre tid tilbake kan ikke overføres. Tildelt samlet kvote i planperioden skal ikke overskrides.

3.4 Feilskyting

I vald med godkjent bestandsplan håndteres dette i valdet, mens ved direktetildeling er det kommunen som håndterer feilskyting i henhold til gjeldende lovverk.

4. Varighet og revidering

De kommunale forvaltningsmålene for hjortevilt bør være forutsigbare og stabile over nokså lang tid, men må samtidig være godt forankret hos sittende kommunale myndigheter. De bør derfor gjennomgås minst en gang i løpet av hver kommunestyreperiode. Foreliggende måldokument bør revideres første halvår 2030.

Målene skal uansett vurderes fortløpende i forhold til utvikling i bestandene, og ved tilgang på ny kunnskap, samt ved andre forhold som gjør revidering nødvendig, blant annet hvis det kommer anbefalinger fra Hjorteviltregion 2 eller 3 som tilsier at målene må revideres.

5. Vedlegg

5.1 Definisjoner

Rettighetshaver

Person eller institusjon som har retten til jakt eller fiske i et gitt område i henhold til Viltloven. Institusjon kan være sameie, stat, kommune, bedrift, stiftelse m.m.

Bestand

Begrepet bestand brukes gjerne om alle individer av en art innenfor et geografisk område. Den geografiske avgrensningen av bestanden kan være naturlig der forekomsten av arten er atskilt helt eller delvis fra andre forekomster av arten.

Bestandsplan

Jaktrettshavernes offentlig godkjente, flerårige plan (maksimalt 5 år) med målsettinger for forvaltningsstrategien av hjorteviltet i valdet eller bestandsplanområdet. Planen skal inneholde status og målsetting for bestandsutviklingen og plan for den årlige avskytingen i antall, fordelt på alder og kjønn. Når bestandsplanen er godkjent av kommunen, skal kommunen gi en samlet fellingstillatelse for hele planperioden som valgfrie dyr. For elg og hjort kan vald eller bestandsplanområder med et areal på minimum 20 ganger minstearealet, søke kommunen om godkjenning av bestandsplan.

Bestandsplanområde

To eller flere vald i et forpliktende samarbeid, som har felles målsettinger og bestandsplan for hjorteviltarten(e) det jaktes på i området.

Vald

Et vald er det geografiske området som kommunen eller villreinnemnda godkjenner for jakt på arter av hjortevilt og bever, og som tildeles fellingstillatelser fra viltmyndigheten.

Jaktfelt

Et mindre geografisk område innenfor et vald, som jaktrettshaverne har avgrenset av hensyn til jaktutøvelsen.

Tellende areal

Det arealet som skal legges til grunn for beregning av fellingstillatelse. Tellende areal er de arealtyper som vedkommende art benytter regelmessig gjennom hele året og over flere år.

Minsteareal

Det tellende arealet som legges til grunn for hvert dyr det gis fellingstillatelse for. Det er samtidig arealstørrelsen på det minste sammenhengende området som offentlig myndighet kan godkjenne som et vald.

www.settogskutt.no

Et digitalt innrapporteringssystem for jegere som skal rapportere til hjorteviltregisteret sine observasjoner og fellinger.

Biologisk bæreevne

Er den tettheten av dyr som utnytter beitegrunnlaget best mulig. Det tas da ut så mye fôr som mulig uten at framtidig skudd- eller fôrproduksjon reduseres på grunn av overbeite.

Biologisk mangfold

Variasjonen mellom og innen alle arter av planter, dyr og mikroorganismer. Mangfoldet omfatter også miljøet og økosystemene som artene er en del av.

Hjorteviltregisteret

Nasjonal databank som lagrer vald- og jaktfeltopplysninger, ivaretar statistikk fra jakt og jegerobservasjoner, samt legger til rette for utskriving av fellingstillatelser og fellingsrapporter. Hjorteviltregisteret finner en på www.hjortevilt.no.

Sett-Elg/sett-hjort

Sett elg/hjort-registreringene brukes til å regne ut forholdstall for utviklingen i elgbestanden. Disse registreringene legges inn i Hjorteviltregisteret. Forholdstallene kalles gjerne indekser eller parametere.

5.2. Regelverket

Noe av det lovverket og avtaleverket som legger rammene for viltforvaltningen i kommunene er gjengitt nedenfor.

5.2.1 Viltloven

De viktigste momentene i loven er gjengitt nedenfor:

§ 1. lovens formål

Viltet og viltets leveområder skal forvaltes i samsvar med naturmangfoldloven og slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares. Innenfor denne ramme kan viltproduksjonen høstes til gode for landbruksnæring og friluftsliv.

§ 2. lovens virkeområde

Med vilt menes i denne lov alle viltlevende landpattedyr og fugler, amfibier og krypdyr. Loven gjelder også i Norges økonomiske sone.

5.2.2 Forskrift om forvaltning av hjortevilt

§ 1. Formål

Formålet med denne forskriften er at forvaltningen av hjortevilt ivaretar bestandenes og leveområdenes produktivitet og mangfold. Det skal legges til rette for en lokal og bærekraftig forvaltning med sikte på nærings- og rekreasjonsmessig bruk av hjorteviltressursene. Forvaltningen skal videre sikre bestandsstørrelser som fører til at hjortevilt ikke forårsaker uakseptable skader og ulemper på andre samfunnsinteresser.

5.2.3 Forskrift om utøvelse av jakt, felling og fangst

§ 1. Formål

Formålet med denne forskrift er å bidra til at:

- a) jakt- og fangsttradisjonene føres videre gjennom høsting av viltproduksjonen til gode for landbruksnæringen og friluftslivet,
- b) jakt-, fellings- og fangstutøvelsen ikke påfører viltet unødige lidelser, og
- c) jakt-, fellings- og fangstutøvelsen ikke volder fare for mennesker, husdyr eller eiendom.

5.2.4. Forskrift om adgang til jakt etter elg, hjort og rådyr.

Kommunene har hver sine forskrifter som omhandler åpning av jakt på hjortedyr (og evt. bever) og hvilke minstearealer som skal gjelde for tildeling av fellingstillatelser. Tabellen nedenfor viser det essensielle fra disse forskriftene. Orkland og Rennebu har fastsatt forskriften lokalt i kommunen, mens Rindal har sine forskrifter fastsatt av daværende fylkesmannen.

Kommune/ vedtatt år	Elg: Minsteareal i daa	Hjort: Minsteareal i daa	Rådyr: Minsteareal i daa
Orkland/2022			
Areal i tidligere Snillfjord kommune	5000	500	500
Areal i tidligere Agdenes kommune	4000	1000	500
Areal i tidligere Orkdal kommune	2500	1000	500
Areal i tidligere Meldal kommune	3000	1500	500
Rennebu/2019	3000	2000	1000
Rindal/2002	3000	1500	500

5.2.5 Forskrift om kommunale og fylkeskommunale viltfond og fellingsavgift for elg og hjort.

Fastsatt av Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet) 15. mai 2011 med hjemmel i lov av 29. mai 1981 nr. 38 om jakt og fangst av vilt (Viltloven) § 40, § 43 og § 48.

§ 1. Formål

Formålet med kommunale viltfond er å skape økonomisk bakgrunn for å fremme viltforvaltningen i kommunen og fylkeskommunen.

Kommuner der det er adgang til jakt etter elg og/eller hjort skal etablere et kommunalt viltfond. Øvrige kommuner kan etablere et slikt viltfond i samsvar med reglene i denne forskrift. Fylkeskommuner som mottar overføring fra statlig viltfond skal etablere fylkeskommunale viltfond.

§ 5. Disponering av fylkeskommunale og kommunale viltfond

- a. Fondet kan brukes til:

- Tilskudd til tiltak for å fremme viltforvaltning, styrke kunnskapen om viltet, jaktorganisering m.m. i kommunen og nabokommuner gjennom samarbeid i regi av organisasjoner, enkeltpersoner eller kommunen selv.
- Å dekke kommunens utgifter til ettersøk og håndtering av skadd vilt og fallvilt i kommunen.
- Tiltak for å forebygge skader på landbruksnæring voldt av hjortevilt.

b. Fondet kan ikke brukes til:

- Kommunal og fylkeskommunal administrasjon av viltforvaltningen (faste utgifter til lønn, møtegodtgjørelser, reiser mv.).
- Å erstatte skader voldt av vilt.
- Skuddpremier.

§ 6. Om fellingsavgifter

Kommuner der det er adgang til jakt etter elg og/eller hjort, skal fastsette og kreve inn fellingsavgift for felte dyr av disse artene. Satsene for fellingsavgifter skal gjelde for vald som er godkjent av kommunen gjennom vedtak innenfor rammer fastsatt av Kongen jf. viltloven § 40.

Fellingsavgiftene skal gjelde for vald som er godkjent av kommunen, selv om valdet omfatter areal i nabokommuner.

Dersom valdet omfatter flere kommuner, skal inntektene årlig fordeles mellom kommunene i samme forhold som fordelingen av tellende areal for vedkommende art.

5.2.6 Naturmangfoldloven

§ 1 Formål

Lovens formål er at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur.

§ 15 Forvaltningsprinsipp

Høsting og annet uttak av naturlig viltlevende dyr skal følge av lov eller vedtak med hjemmel i lov. Ved enhver aktivitet skal unødig skade og lidelse på viltlevende dyr og deres reir, bo eller hi unngås. Likeledes skal unødig jaging av viltlevende dyr unngås.

§ 16 Høsting av vilt og lakse- og innlandsfisk

Vedtak om å tillate høsting av vilt treffes med hjemmel i lov 29. mai 1981 nr. 38 om jakt og fangst av vilt (viltloven).

Vedtak om å tillate høsting av lakse- og innlandsfisk treffes med hjemmel i lov 15. mai 1992 nr. 47 om laksefisk og innlandsfisk m.v. (lakse- og innlandsfiskloven).

Høsting kan bare tillates når best tilgjengelig dokumentasjon tilsier at arten produserer et høstingsverdig overskudd.

Ved avgjørelsen om å tillate høsting og om fremgangsmåten ved høsting skal det videre legges vekt på artens funksjon i økosystemet og den virkning høstingen kan ha på det biologiske mangfold for øvrig. Det skal også legges vekt på artens betydning for næring eller rekreasjon, høstingstradisjon i vedkommende område og på skade som arten gjør.

Du finner hele lovteksten til disse på www.lovdata.no .

5.2.7 Kommunevise kart over trafikkpåkjørsler for de siste 5 årene

